

Jedlik Ányos István 1800. Január 11-én született egyszerű földműves családban a Komárom megyei Szémón. Apja Jedlik Ferenc, anyja Szabó Rozália.

Tanulmányait a Nagyszombati és a Pozsonyi Gimnáziumban kezdte. Nagyszombatra, a bencések gimnáziumába talán azért is küldte apja, hogy ott megtanulja a tót nyelvet, míg a Pozsonyi Gimnázium talán a német nyelv megismerését szolgálta a fiatal Jedlik számára. Ezt követően 1817-ben Pannonhalmára került a bencésekhez, ahonnan a rend győri filozófiai tanfolyamán folytatta tanulmányait, ahol többek között fizikát is tanult. Főleg nehézségi és vonzási erőket tanítottak Kepler törvényeiből levezetve, ezenkívül az ingalengés törvényeiről, a lencsék és a

tükrök tulajdonságairól is szóltak néhány szót. A megfelelő szaktanárok, a kellően felszerelt szertárak és a szűkre szabott anyag nem jelenthetett igazi bevezetést a fizika tudományába, azonban arra elég volt, hogy Jedlik kedvet kapjon e tudományhoz. Hasznosak voltak ezen fizika órák azon szempontból is, hogy Jedlik magáévá tette neves és lelkiismeretes tanárának Czinár Mórnak tanítását: „Nem az a valódi tudomány, amit jól megtanultok, hanem az, amit jól meggondoltok”. A tanfolyam elvégzése után visszakérülve Pannonhalmára 1822. november 4-én letette a tanári esküt, majd teológiai tanulmányai után 1825. szeptember 3-án áldozópappá szentelték.

A fiatal tanárt, felszentelése után a rend Győrbe küldte, hogy a rendi filozófiai tanfolyamon természettant, természetrajzot és mezőgazdaságtant tanítson. Jedlik fizikai munkássága itt Győrben, korábbi tanulmányainak színhelyén kezdődött el. Szabadidejét a természettudományoknak, s ezen belül is a fizikának szentelte. Tanulmányozta a német tudományos folyóiratokat, így felkeltette érdeklődését az a nagymértékű fellendülés, ami az elektromosság terén abban az időben mutatkozott. Foglalkozott a felmerülő problémákkal, ami abban az időben a fizikusok érdeklődésének középpontjában állt. Jedlik győri tanársága idején két ilyen elektromos jelenség volt. Az egyik az áramnak a mágnesre gyakorolt hatása volt, melyet 1820-ban Oersted felfedezett fel, a másik pedig az ugyanabban az évben Arago és Ampère által felfedezett elektromágnes. Schweiger az Oersted-féle hatást erősítendő sokszorozó tekercest készített. Jedlik ilyen Schweiger-féle sokszorozó tekerccsel, úgynevezett multiplikátorral végzett kísérletet győri tanársága idején. Ezen kísérlet eredményeként a kezdő természettani tanár 1828-ban, jóval Dal Negró előtt, akit a szakirodalom az elektromágneses motor feltalálójának tart felfedezte a világ első, tisztán elektromágneses módon forgó készülékét. Erről így ír egyik levelében:

„A villamosdelejjességnek tünetei engemet is leginkább érdekeltek. Miután tanárságom első két éve alatt a természettani folyóiratokban közzétett villamdelejjesség tüneteivel lehetőleg megismerkedtem, részemről a Schweiger-féle multiplicatorba egy a delejtűnél sokkal erősebb villamdelejt alkalmaztam. De mivel az a multiplicator delejes hatása által kitérítve azon helyzetből, melyben hossza a multiplicator huzalainak irányával egyenközű, ott megint nyugvó állapotba jönne, ahol a delej hossza a multiplicator huzalainak irányával

épszöveget (derékszöveget) képez: tehát a végett, hogy azon helyeken meg ne álhasson, hanem a megkezdett mozgást szakadás nélkül folytassa, a multiplicator szerkezet úgy módosítandó, hogy a villanydelejen létező huzaltekercsben a villamfolyam az ellenkező irányúra változzék, ott, ahol a villamdelej hossza a multiplicator huzalainak irányával épszöveget képez.”

Jedlik az áram irányának megváltoztatására két új elemet vitt be a Schweiger-féle multiplicatorba: az acélmágnes helyébe elektromágnezt tett és a szerkezetbe épített egy higanyvályús kommutátort. Tehát Jedlik létrehozta a villamdelejes forgó mozgásra való készüléket, az elektromotort a világon elsőként. Azonban e húszas éveinek végén járó tanár a rá mért szerénységénél fogva csak 1841-ben mutatta be találmányát a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók vándorgyűlésén. A külföldi fizika csak az 1856-os bécsi előadás után említette találmányát. Vajon miért várt ennyi ideig Jedlik? Nos erre a kérdésre egyik leveléből derül ki a válasz: „...Ezen körülménynél fogva részemről azon a véleményen voltam, hogy a leírt villamdelejes készülékeknek és alkalmazási módjuknak én volnék a feltalálója. De csak a magam egyéniségére nézve, mert mint kezdő természettani tanárnak volt alkalmam azt tapasztalni, hogy némely természettani tünetmények, melyekre csak saját belátásom és kutatásom által jöttem, másoknál már jóval előbb ismeretesek, de nekem nem volt időm és alkalmam azokról tudomást szerezni...”.

Nagyjából ugyanezre az időre esik Jedlik győri tanárságát másik emlékezetessé tevő találmánya is. 1828-ban felfedezte a szódavíznek és mesterséges savanyúvíznek iparilag is használható készítési módját. Egyik német tudományos folyóiratból értesült arról, hogy Svájcban már a Nagy Francia Forradalom évében állítottak elő savanyúvizet, de a módszert titokban tartották. Mivel Magyarországon ekkor még nem gyártottak szódavizet, megpróbálkozott a probléma megoldásával. Lényege a következő: egy több atmoszférás nyomást is kibíró rézhengerben kénsavat oldott fel vízzel 1: 2 arányban. Ebbe, kézi emelővel szódát vagy finoman szitált fahamut szorított, minek következtében szénsav fejlődött és ezt a több atmoszférás gázt vízzel telt hengerekbe engedte. Ha a vízbe előzőleg megfelelő arányban ásványi anyagokat kevert, akkor ásványvizet kapott. A szénsavvesztés elkerülése végett az edény aljáig érő csövön át fejtette le a vizet. Tehát tulajdonképpen a mai szódavizes üveg szerkezetének a felfedezője is volt. Ezen találmányával indult meg irodalmi működése is. Találmányáról szóló tanulmányát beküldte egy bécsi tudományos folyóiratnak, ahol 1829-ben leközölték. Azon a nyáron 150 üveg ásványvizet készített, ami mindenkinek ízlett. 1841-ben Pesten a vándorgyűlésen lévő orvosokat és természettudósokat is megvendégelte vele. Ugyanebben az évben Pesten szódavízgyártó üzemot létesített, amit - mivel nem az anyagi hasznot kereste - a rokonainak adott át.

Jedliket 1831 áprilisában áthelyezték a rend pozsonyi akadémiájának filozófiai karára, ahol természettant, természetrajzot és mezőgazdaságtant tanított egészen 1839-ig. Az 1837-ben, a pesti Tudományegyetemen megüresedett fizika tanszék megszerzésére beadta a pályázatát, amit hosszas elbírálás után elfogadtak.

Így 1840. március 1-től, egészen nyugállományba vonulásáig a pesti (1873-tól budapesti) Tudományegyetem fizika-mechanika tanszékének professzoraként végezte a technikai fejlődést segítő, a tudományt előbbre vivő és a nemzet számára elévülhetetlen érdemeket jelentő áldásos tevékenységét.

Az országot ekkorra már az 1825-ben megkezdődött reformkor jellemezte, ami a természettudományok és a technika területén is éreztette hatását. Széchenyi reformtörekvéseivel a gazdasági és műszaki fejlődést és a közlekedés korszerűsítését segítette

elő. A Vaskapu szabályozását 1831-ben kezdték meg. Ebben az évben alakult meg a Dunai Gőzhajózási Társaság, ami 1833-ban elindította a Dunán a gőzhajózást. 1846-ban megindult az első magyar gőzvonatású vasút Pest és Vác között. Kossuth 1844-ben Perczel Mórral megalapította a magyar ipar védelmére szolgáló szervezetet, a Védegyletet. Ám ezen törekvéseik nem voltak elegendőek az udvar azon politikájával szemben, amely Magyarországot az osztrák áruk felvevőpiacává tette. A gazdaság kapitalista átalakításához nem volt elég pénz, az életszínvonal alacsony volt és ez a technika fejlődésének akadálya maradt sokáig.

A haza és haladás szellemiségében egymás után alakultak a tudományos társulatok. 1841-ben kezdődtek meg a Magyar orvosok és Természettudósok vándorgyűlései, ami azért volt hasznos, mert a vándorgyűlések miatt a vidék is be tudott kapcsolódni a tudományos életbe. Egy ilyen vándorgyűlésen mutatta be Jedlik az ásványvizet iszogató tudósoknak, professzoroknak nagy találmányát: az elektromotort. Ugyncsak 1841-ben alakult meg az „Iparegyesület”, melynek mechanikai tanszékére Jedliket választották elnöknek.

Azonban mint tanárnak és professzornak Jedliknek elsődleges dolga volt az egyetemi szertár fejlesztése. A kísérleti fizikus számára egy jól felszerelt szertár elengedhetetlen volt. Jedlik az egyetem rosszul felszerelt szertárával nem tudott lépést tartani a fizika rohamos fejlődésével és éppen ezért lehet értékelni e szerény körülmények között dolgozó professzor tevékenységét és találmányait a jól felszerelt szertárakban dolgozó külföldi fizikusokkal szemben.

A reformkor a magyar nyelv ügyével teljes diadalt aratott. Az országgyűlés 1844. Évi 2. törvénycikke kimondta, hogy a magyar királyság területén - a korábbi latin helyett - a magyar törvényhozás, a közigazgatás, az igazságszolgáltatás és az oktatás hivatalos nyelve a magyar. Jedliket ez utóbbi érintette. A magyar nyelvben nem voltak egységes műszavak, ezért a rendelet bevezetése előtt ki kellett alakítani a magyar tudományos nyelvet, melyben Jedlik is részt vett. Ennek célja az volt, hogy az oktatás –első sorban a középiskolák- számára megállapítsa a magyar tudományos műnyelvet. Az 1858-ra elkészült Német-magyar tudományos szótárban a fizikai, kémiai és mechanikai részek szerkesztője volt. Pár általa kezdeményezett szó, ami a mai magyar nyelvben is használatos: tehetetlenségi nyomaték, dugattyú, merőleges, eredő erő, haladvány.

A szabadságharc eseményei kizökkentették egy kis időre munkájából. Az 1847 /1848-as évben ő lett a bölcsészeti kar dékánja, amely tisztséget abban a forradalmi hangulatú évben elég nehéz feladat volt betölteni. A forradalom lázában égő ifjúság, Jedlik feljegyzései szerint március 15.-én délelőtt elhagyta az egyetemet és nem jelent meg április 4.-ig. A Helytartó Tanács elrendelte, hogy az előadásokat újra meg kell kezdeni, amit Jedliknek tisztsége miatt szorgalmaznia kellett. Ennek folyományaként népszerűtlen lett, a fiatalság az elbocsátását kérte, aminek az akkori vallás- és oktatásügyi miniszter, Eötvös József nem tett eleget, mert semmi okot sem talált e kiváló tanár elbocsátására. Jedlikhez később a fiatalság jó része visszapártolt. Amikor 1848-ban Jellashich megkezdte az ország ostromát Jedlik is bekapcsolódott a főváros védelmébe. Részt vett a város védelmére készített sáncok ásásában, egészen a veszély elhárításáig. Később a főváros bombázása alatt a féltve őrzött szertárának műszereit illetve az ostrom idején lerombolt Gellérthegyi Csillagvizsgálóból kimentett műszereket és könyveket mentette nem kis erőfeszítéssel az egyetem pincéjébe és egyéb biztosabb helyeire. „Lehullt a végső bástya is,/ Magyarország vértől piros már.”- írta Heine 1849 októberében. A szabadságharc elbukása után az egyetemi tanároknak is igazolniuk kellett magukat a haditörvényszék előtt, a szabadságharcban való tevékenységükért. Jedlik ugyan aláírta a magyar kormányhoz szóló hódolóiratot, de a politikai életben nem vett részt,

így félévnyi huzavona után 1850. április 16-án felmentették, így visszatérhetett a tudományokhoz.

Még abban az évben (1850) meg is jelent a „Súlyos testek természettana” című műve, melyben a mechanikát és a hangtant taglalta a kémia elemeivel együtt. A kémiának akkor még nem volt külön tanára a pesti egyetemen. Az akadémia Jedliket e művéért 200 arannyal jutalmazta.

A galvánelemekkel felmerülő problémák Jedliket is foglalkoztatták. Akkoriban gyakorlati célra áramforrásnak csak elemekből összeállított telepeket lehetett használni, azonban ezek csak rövid ideig szolgáltatták az áramot, de akkor sem volt meg az egyenletesség és a kellő sebesség. A Grove és Bunsen elemeken végzett kísérletei közben jött rá a tökéletesítés módjára: a savakat szétválasztó cellák ellenállását kisebbitette illetve a salétromsav és a kénsav elválasztására az akor még tökéletlen agyagcellák helyett villamospapírt használt. Ezzel 1852-ben kezdett foglalkozni. A munkába bevonta Csapó Gusztávot és Hamar Leót is. Az elemek előállítására egy kis vállalatot állítottak fel. Jedlik szerint egy tíz elemből álló telep által ellátott ívlámpa 180, egy húsz elemből álló telep 600, egy harminc elemből álló telep 2183 és egy negyven elemből álló telep 3600 gyertyafényt adott. Egy százelemes telepet kiküldtek az 1855-ös párizsi világkiállításra. Párizsban a hanyagság nem ismert határokat: a kiküldött műszereket halomszám rakták egymásra, így a nagy százas telep olyannyira tönkrement, hogy csak a szerkezetét lehetett bemutatni. Az elbíráló bizottság, csak egy kis telepet tudott működés közben tanulmányozni, amit erősebb hatásúnak találtak egy ugyanolyan erősségű Bunsen-telepnél. A találmányt bronzéremmel jutalmazták. Párizsban felállítottak egy kisebb gyárat és a Jedlik-elem szabadalmát a Monarchián kívül megszerezték Anglia, Belgium és Franciaország területére is. A párizsi vállalkozás megfelelő haszon hiányában megszűnt 1858-ban. A pesti üzem Bécsbe és Konstantinápolyba szállított még elemeket.

Jedlik az elektromágnesesség mellett a fénytannal is foglalkozott. Nem az elméleti problémákkal foglalkozott, hanem a megjelenítéssel, illetve az ehhez szükséges eszközök előállításával és tökéletesítésével. Fraunhofer óta vizsgálták a fényelhajlás jelenségeit optikai rácsokkal, de ezen rácsok szerkezetét nem ismertették és magához a rácshoz is nagyon nehezen lehetett hozzájutni. Ezért Jedlik elmélyedt e témában és hozzáfogott egy osztógép készítésének. 1845-ben a Pécsen tartott Magyar Orvosok és Természetvizsgálók nagygyűlésén bemutatta a fényelhajlás jelenségeit, saját készítésű optikai rácsának segítségével. A gép lelke egy finom csavar volt, amely a hozzátartozó fogaskerék egy-egy fokkal való elforgatásakor a milliméter tört részével juttatja előre a készüléket. A berendezés egy milliméterre, a fogaskerék fogainak függvényében 75, illetve 150 vonalat tudott húzni. Ezt a rácsot tökéletesítette Nuss mechanikussal 1854-ben. Ez a tökéletesített változat már a Jedlik által feltalált elektromotorral működött. A készülék, munkáját önműködően végezte az elektromos gép által mozgatva. Érdekes látvány volt az osztógépet munka közben megfigyelni, illetve a gép által készített rácsokat nézni. A megfigyelőben kifejtett hatást írja le Kruesz Krizosztón 1855-ben, amikor a Bach-korszak idején Kluman tanácsos látogatta meg a pannonhalmi szertárt.

„E nagyon fennhéjázó férfiú, aki a magyarnak tudományosságáról tudni sem akar, ki, mint a németizáló pártnak feje a magyar szónak tanintézeteinkből szándékolt kitiltását azzal indokolta, „a magyar nem írt még tudományos művet, melyet idegen nemzetek lefordításra méltattak volna”, e férfiú a múzeumba is úgy lépett be, hogy arcán a hivatalos megvetés és elfogultság gúnymosolyát látta. „Szabad-e – mondám – egyik társunknak, Jedlik egyetemi tanárnak vonalazott üvegeit bemutatnom”?... Kezébe veszi az üvegeket, midőn én hirtelen gyertyát gyújtaték és az ablakot bezáratám. Mily meglepetéssel állt ott a büszke ember! Az

üvegeket 10 percig ki sem adta kezéből. Ilyesmi még nem került elém, így szólt végtére, s más ember lett belőle”.

Az osztógépen végeztetett módosításokat Jedlik 1854-től 1860-ig, de utána már nem sokáig használta, ugyanis 1863-ban a gépet tisztító vándormechanikus a gép szétszedése és a szertár összelopása után megszökött. Ez olyannyira elvette Jedlik kedvét, hogy a gép darabjait ládába rakta és többé össze sem rakta az osztógépet. Így vitte el Győrbe, nyugdíjas évei színhelyére. Itt később Palatin Gergely rakta össze, majd hosszas tökéletesítés eredményeképpen már 2093 vonalat tudott 1 milliméterre karcolni. Olyan rácsokat tudott készíteni, amelyeket akkor még sem Chapman, sem a világhírű Rowland sem vonalazott. Sajnos Palatin Gergely korai halálakor az osztógép éppen szétszedett állapotban volt és csak nagy munkával lehetett összerakni. Ezt később Opitz László renbe hozta és még ma is kifogástalanul működik.

Jedlik másik fénytani munkája volt a Fresnel-féle tükörkísérlet módosítása, ahol a közel 180 fokosra, elég nehezen beállított tükröket közel 90 fokosra állította, amivel könnyebb volt dolgozni. Ezt Jedlik csak magyar nyelven vetette papírra, ezért a külföldi szakirodalom nem neki, hanem Michelsonnak tulajdonítja e felfedezést.

Az ötvenes évektől kezdett Jedlik az acélmágneses egyenáramú generátorok tökéletesítésén dolgozni. Korábban már mások is megpróbálkoztak e problémával. Úgy gondolták, hogy az erősebb áram elérése érdekében több gépet kellene összekapcsolni. Jedlik azonban e gondolat helyett az acélmágneset cserélte ki elektromágnesre, így egyetlen géppel is annyi és olyan erős áramot nyert, mint ha összekötött volna több gépet. Ugyanis az elektromágnes vasmagjában lévő mágnesesség a tekercsben gyenge áramot indukált, amit újra meg újra az elektromágneses tekercsbe vezetve a mágnes telítettségéig erős áramot indukálódott. Ez a dinamó-elv. Mint eddigi találmányainál, a külföldi szakirodalom most sem ismerte el prioritását találmányával. A külföld, elsősorban a németek Siemenset tartják a dinamó felfedezőjének, aki a dinamó-elvet 1867-ben fejtette ki a berlini tudományos akadémián. Ezt Angliában Wheatstone egy hónapos késéssel ismertette. A pesti egyetem szertára pedig 1861-ben szerzett be egy Jedlik-féle egysarkú villanyindítót, mai nevén dinamót. Jedlik azonban dinamójáról senkinek sem beszélt, még tanítványainak sem. Aztán később a Como-i kiállításon az elektromotor mellett bemutatták Jedlik dinamóját. Ez után a külföld tudomást szerzett róla, de nem törődtek vele.

Az akkoriban kialakult gépekkel ellentétben, ahol a tekercs a mágnes váltakozó sarkai előtt forgott észak-déli irányban, így váltakozó áram keletkezett, amit külön szerkezettel lehetett egyenáramúvá tenni Jedlik dinamója tökéletes egyenáramot adott, amit úgy állított elő, hogy egy kapcsolással egy fajta, ugyanolyan irányú mágneses tér termelte az áramot. Jedlik unpoláris dinamójának hátránya az volt, hogy viszonylag kis feszültséget adott így ívlámpához és más nagy feszültséget igénylő elektromos berendezésekhez nem volt használható. Ezt oldotta meg 1905-ben Noegerrath Jakab.

Jedliknek másfajta felfedezése is volt még a dinamón. Megfigyelte, hogyha a dinamóba kívülről áramot vezet, akkor az elektromotorként forgásba jön. Ezt fel is használta osztógépe hajtására. A külföld ezt a felfedezést Gramme nevéhez fűzi, aki körülbelül tíz évvel Jedlik után 1873-ban a bécsi világkiállításon véletlenül jött rá a jelenségre, amit egyből be is mutatott.

Jedliket közben 1858-ban a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választotta, majd újabb megiszteltetésben volt része: 1863-ban a budapesti Tudományegyetem rektori címével tüntették ki. Ezt követően 1867-ben addigi tudományos tevékenységének elismeréseként a királyi tanácsosi címet kapta meg.

Jedlik 1867-ben a mangánszuproxidos ólom lemezek polarizációjával kísérletezett. Ezen kísérletével megnyitotta az az utat, melynek végére a tudomány eljutott a mai ólom akkumulátorhoz.

Jedlik a nagyfeszültségű gépek területén is egyedülállót alkotott, a csöves villámszedőt. Már 1863-ban ismertette a „Leydeni palackok láncolatát”-t és a feszültségsokszorosítást: Az elektromosság tárolására szolgáló leydeni palackokat sorosan és párhuzamosan is össze lehetett kötni teleppé. A párhuzamos kapcsolásnál a palackok belső és külső fegyverzetét külön-külön kötik össze egymással, így állandó feszültség alatt jóval több elektromosság halmozódik fel, mint egy leydeni palackban. A soros kapcsolásnál minden palack belső fegyverzetét a másik külső fegyverzetével kötik össze, így a feszültségek összeadódnak. Jedlik arra gondolt, hogy a palackokból álló telepet párhuzamosan, aztán a feltöltött sűrítőket sorba kapcsolja és úgy sütni ki, melynek következtében a nyolc leydeni palackot tartalmazó telep több mint hatvan centiméteres szikra keletkezett.

Később a sűrítők kapacitása növelésének érdekében a leydeni palackok helyett saját készítésű úgynevezett „csöves villámszedőket” használt. Tudta, hogy a sűrítők kapacitása és a fegyverzetek felülete egymással egyenes arányosságban van. Tehát a palackok helyett Jedlik 60 centiméteres, 12 mm-es átmérőjű, egyik végén beforrasztott, belül 39 cm magasan vasreszelékkel töltött, kívül ugyanolyan magasságig stanióllal bevont üvegcsöveket használt. Körülbelül 20-30 ilyen csövet tett egy üveghengerbe és kötötte össze külön-külön külső és belső fegyverzetüket. Ezzel a készülékével, amely 90 cm-es szikrát tudott létrehozni az 1873-as párizsi világkiállításon első helyezést ért el.

Mach prágai egyetemi tanár még 1873-ban felvilágosítást kért Jedlikről a csöves villámfeszítőről, hogy három évvel később ismertessen egy hasonló sűrítőtelepet. A külföldi szakirodalom azóta Machnak tulajdonítja a párhuzamosan tölthető és a soros kapcsolásban kisüthető sűrítőkből összeállított telep feltalálását.

A Jedlik-féle csöves villámszedőt 1920-ban Greinacher átalakította: Az átkapcsolást mechanikai eszközök helyett elektromosan oldotta meg. Így jött létre a több százezer voltos kaszkádgenerátor, melyet a 30-as években atomátalakításra használtak, ma pedig légbőri túlfeszültségek hatásának tanulmányozására alkalmazzák.

1873-ban az MTA tiszteletbeli tagjává választotta Jedliket, aki 1879-ben vonult nyugdíjba. Visszatért Győrbe, a rend székházába, ahol még 17 évet élt. A vele egy évfolyamba járt rendtársai akkor már nem voltak az élők sorában. Abban az évben (1879) tudományos tevékenységéért a vaskorona rend harmadik osztályának lovagjává avatták. Nyugdíjas éve alatt is nagy érdeklődéssel figyelte rohamosan fejlődő szakterületének tudományos folyóiratait, ami akkoriban nehéz feladat volt. Aktívan tevékenykedett gyakorlati téren is, bár terveit befejezni, kivitelező mechanikus és idő hiányában nem tudta.

Jedlik mindig is a társaságot kereste, nem szeretett különködni és ezért mindent meg is tett. Életét munkájának szentelte, mely munkát a sors jelölte ki számára. A munka mindenért kárpótolta. Jedlik, élete utolsó éveiben hivatásáról így vélekedett: „...minnden tudomány-ágban tanulhattam volna eleget és szépet, de a fizikában tanulok és egyszersmind mulatok, gyönyörködöm is.” Kiváló tanítványa, későbbi tanártársa Eötvös Lóránd így emlékezik meg Jedlik egyetemi óráiról: „Előadása a kutató tudós előadása volt, ki hallgatóihoz úgy beszél, mint tudós társakhoz, kik előtt nem rejt el titkot, hanem feltárja leplezetlenül a maga gondolatmenetét. Az előadást élénkítő kísérleteket nem szokta volt előre elkészíteni.

Behozta az eszközt, egybeállította, működésbe hozta hallgatóságának szeme láttára, úgy hogy nekik a kísérlet nemcsak mutatványul, hanem igazi tanulságul is szolgált”.

Mindig bőkezű volt, nem tudott másra haragudni, könnyen és minden esetben megbocsátott. Hosszú élete 1895. december 13-án ért véget. Több mint 200 000 ember kísérte utolsó útjára, köztük Wekerle Sádor miniszterelnök, Ferenc Ferdinánd trónörökös, miniszterek, nagykövetek illetve az akadémia és az egyetem képviselői. A búcsúbeszédet Jedlik legnagyobb tisztelője Eötvös Lóránd, az MTA elnöke mondta. 1935-ben exhumálták és a győri új köztemetőben, rendje sírboltjában helyezték el. Később Győr városa díszsírhelyet adományozott hamvainak.

Az elektromotor feltalálásának centenáriumán, 1928-ban országos megemlékezés volt Jedlikről. Szegeden dombormű, Budapesten a Városligetben és később az Országos Műszaki Könyvtárban mellszobor készült róla. Csepelen 1946-ban általános gimnázium névadója lett Jedlik. Győrben, az említett díszsírhelyen kívül Jedlikről utcát és gépipari iskolát neveztek el.

Megfelelő gazdasági viszonyok között Jedlik munkássága jelentős villamos ipari fejlődést eredményezhetett volna, ám a rossz körülmények meggátolták ebben. A politika, a Habsburg függőséggel velejáró gyarmati sors, elmaradottság és az emiatt való külföldi megkülönböztetés, lenézés, találmány el nem ismerés miatt Jedliknek, már ami a külföldet illeti munkásságához méltatlan elismerésben volt része. Nekünk, magyaroknak kell tisztelnünk kitűnő tudósunkat. Nekünk, mert más nemzetek nem fogják. Nekik megvannak a nemzeti nagyjaik, tudósaik, akik hazájuk számára elévülhetetlen érdemeket szereztek. Jedlik Ányosnak, e szerény, csendben dolgozó bencés szerzetesnek, aki a mostoha körülmények ellenére kiváló lehetőségek között dolgozó külföldi tudósokat előzött meg találmányaival méltó hely kell, hogy jusson nemzeti nagyjaink, íróink, politikusaink sorában, amelyet tisztelet és megbecsülés övez.

Felhasznált irodalom:

Horváth Árpád: J. Á. Bp. 1974. Műszaki Nanyjaink 3. k;
Magyar tudóslexikon A-tól Zs-ig Főszerkesztő: Nagy Ferenc;
Závodszy Géza: Történelem III, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest;
Akadémiai Kislexikon 1. A-K, Bp. Akadémiai kiadó, 1989.